

Έτος Ε΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1877.

Φυλ. ΙΒ΄.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΓΕΝΟΥΗΝΣΙΩΝ.

~~~~~

Α΄.

Ἡ Λιγυρία εἶχεν ἐντελῶς ἐκλατινισθῆ ὅ-
τε ἤρξαντο αἱ τῶν ξένων ἐπιδρομαί, ὧν αἱ
πρῶται ἀνεχαιτίσθησαν ὑπὸ τοῦ φραγμοῦ
τῶν Ἀπεννίνων· ἀλλὰ κατὰ τὸν ΣΤ΄ αἰῶ-
να ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Θεοδεβέρτος
διήρπασε τὴν Γένουαν. Ἐπὶ τῶν Γότθων
αὕτη συνήλθεν εἰς ἑαυτὴν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς
τῶν Λομβάρδων παρέδωκε πυρὶ καὶ σιδή-
ρῳ μετ' ἄλλων λιγυρικῶν πόλεων (τὸν Ζ΄
αἰῶνα). Ἡ ἀποκατάστασις τῆς αὐτοκρα-
τορίας τῶν Γερμανῶν ἐφάνη πρὸς στιγμὴν
ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν πολιτικὴν ἐ-
νότητα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ἐπὶ
τῶν ἀσθενῶν διαδόχων τοῦ Καρολομάγνου
οἱ λαοὶ ἐπὶ τέλους ἐπέισθησαν ὅτι ἡ πε-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΒ΄.)

πολιτισμένη Εὐρώπη δὲν δύναται πλέον νὰ
ὑπέικη εἰς ἓνα καὶ μόνον κύριον (τοῦτο δὲ
ἀργότερον συνοίδασι Κάρολος δ' Ε΄ καὶ ὁ
Ναπολέων), καὶ οἱ Λίγυρες ἐργάζονται, ὡς
καὶ τόσοι ἄλλοι, ἵν' ἀνακτήσωσι τὴν ἀνε-
ξαρτησίαν τῶν. Οἱ Γενουήνσιοι ἐντούτοις
εἶδον τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν λίαν ταχέως
ἐπαπειλουμένην ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν
τέκνων τῆς σημιτικῆς φυλῆς ἅπερ οἱ Μου-
σουλμάνοι ἀπόστολοι (propagande) ἀπέ-
λυσον κατὰ τῆς Εὐρώπης. Ἐφαίνετο ὅτι ἐ-
πέστη καὶ αὐθις ὁ χρόνος καθ' ὃν οἱ Σημι-
ται τῆς Καρθαγένης διεννοοῦντο νὰ κατα-
λάβωσι τὰ παράλια ταῦτα. Κατὰ τὸν Ι΄
αἰῶνα (19 Μαΐου 934), ἂν πρέπη νὰ πι-
στεύσωμεν τὴν παράδοσιν, οἱ Ἀραβες (οἱ
Σαρακηνοὶ) κατέλαβαν αἰφνιδίως τὴν Γέ-
νουαν, διήρπασαν αὐτὴν, ἐφόνευσαν τοὺς
ἀξιομάχους ἄνδρας καὶ ἤγαγον εἰς αἰχ-
μαλωσίαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια. Οἱ
Γενουήνσιοι μαχηταί, οἵτινες ἐπανήρχοντο
ἐξ εὐτυχοῦς ἐκστρατείας κατὰ τῶν ἐν Σαρ-
δηνίᾳ ἐγκατεστημένων Μαύρων, ὤρμη-

σαν λυσσαλέοι πρὸς συνάντησιν τῶν Μωαμεθανῶν, ἐμφορεύμενοι ὑπὸ τοῦ θάρρους ὅπερ εἶχον ἕνεκα τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνός των πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Προφήτου· συνήντησαν δ' αὐτοὺς εἰς τὰ περίξ τῆς Σαρδηνίας, προσέβαλαν λυσσωδῶς καὶ ἔδησαν διὰ τῶν αὐτῶν ἀλύσεων, ὧν οἱ ἐχθροὶ ἐποίησαν χρῆσιν κατὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων. Ἐξερεθισθέντες ἐκ τῶν κινδύνων, εἰς οὓς ἡ χώρα των ἦν ἐκτεθειμένη ἕνεκεν τῶν ἐκδρομῶν τῶν Ἀράβων, ἐπεμελήθησαν νὰ καθάρισωσι τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τοὺς πειρατὰς τούτους· ἐνθαρρυνθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου ΙΗ'. ἀπεδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τῆς Κορσικῆς, ὅπου καὶ ἐγκατέστησαν (1005). Συνεμάχησαν δὲ πρὸς τὴν Πίσαν ὅπως κυριεύτωσι τὴν Λούνην ἀπὸ τῶν Μαύρων, οἵτινες εἶχον ὁρμηθῇ ἐκ Σαρδηνίας καὶ οὓς ἀπεδίωξαν τῆς νήσου συμπραττόντων τῶν Πισαίων, καὶ τὰς κατακτήσεις ταύτας διμερίσαντο αἱ δύο δημοκρατίαι, καὶ τοι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀνεφύησαν διαφωνίαι. Ἡ Γένουα τόσον πρὸς τοὺς Μωαμεθανοὺς διετέλεσε τρέφουσα μῖσος, ὥστε ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν τριάκοντα δύο Γενουήνσiai κυρίαι παρήγγειλαν θώρακας ὅπως πολεμήσωσι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος. Ἐν τῷ ὁπλοστασίῳ τοῦ Ναυστάθμου ὑπάρχει εἰσέτι εἰς τῶν θωράκων τούτων, τῶν λοιπῶν πωληθέντων ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν κατὰ τὴν δευτέραν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος.

Ἀρξάμενης τῆς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν πάλης, ἥς λίαν ἀτελῇ σκιαγραφίαν παρεθέσαμεν, ἥτοι κατὰ τὸν Ι'. αἰῶνα, ἡ Γένουα ἀνέδειξεν ἄρχοντας τῆς χώρας ὑπάτους, ὧν τὸν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ Κ. Αὐγουστῖνος Ὀλιβιέρη (1). Ἡ κυβέρνησις τῶν Γενουηνσίων,

(1) Κατάλογος τῶν ὑπάτων τοῦ δήμου Γενούας, κοσμηθεὶς δι' εἰκόνων ὑπὸ Α. Ὀλιβιέρη (*Seria dei consoli del comune di Genova, illustrata da A. Olivieri*), ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς τῆς Αἰγυριακῆς Ἑταιρείας τῆς πατρῴας ἱστορίας* (*Atti*

ἀπαξ ἰδρυθεῖσα, ἐπὶ τέλους ηὐξύνθη διὰ τῆς κατοχῆς τῶν πόλεων τῶν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς παραλίοις τοῦ κόλπου κειμένων, μ' ὅλας τὰς ταραχὰς αἰτίνες, ἐνῶ ἀδιαλείπτως μετεμόρφουν αὐτὴν, ἐφαίνοντο ὅτι ἔμελλον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ διακυβεύσῃ τὴν ὑπαρξίν της. Ἐνταῦθα δὲν εἴμεθα ἐν Βενετίᾳ, ὅπου τὸ ἀριστοκρατικὸν πνεῦμα τῶν Πελαγοῦλλυρῶν (ἡ Πρωτοαλβανῶν) ἀδιαλείπτως ἀνέπτυσσε τὸ σπέρμα τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς ἀρχαίοις θεσμοῖς μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐπὶ τέλους ἡ ἀριστοκρατία κατέστησεν ἀδύνατον καὶ αὐτὴν τὴν σκιάν της ἀντιπολιτεύσεως. Ἐν Γενούᾳ ἡ ἀριστοκρατία ὑφίσταται ἀναμφιλέκτως καὶ ἡ Δημοκρατία ἔχει τὰς ἀρχαίας οἰκογενείας της, ὧν τὴν ἐπιρροὴν οὐδεμία ἐπανάστασις δύναται νὰ ἐκμηδενίσῃ, τοὺς Δῶρια (1), τοὺς Σπινόλα τοὺς Φιέσκη, τοὺς Γριμάλδη. Ἀλλὰ τὸ εὐμετάβλητον, ὅπερ χαρακτηρίζει τοὺς παραλίους λαοὺς, οὐδέποτε ἐπιτρέπει νὰ δεσπόζῃται ὑπὸ τῆς γοητείας τῶν ἀναμνήσεων, δι' αἷς ἐναθρύνονται οἱ ἐπιφανεῖς οἴκοι. Ὁ ἀγὼν μεταξὺ τοῦ στοιχείου τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ στοιχείου τῶν πληθίων διατηρεῖται τόσον ζωηρὸς, ὥστε ὁ ξένος ἐμβάλλεται εἰς πειρασμὸν ν' ἀποκαλέσῃ ἀναρχικὴν τὴν τόσον ἐνδοξὸν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν χρονικῶν τῆς χώρας. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον περιπλέκουσι θρησκευτικὰ στοιχεῖα, τῶν μὲν εὐγενῶν ἀποκλινόντων ἐν γένει πρὸς τοὺς Γερμανοὺς αὐτοκράτορας, ἀρχηγοὺς τῆς τιμαριωτικῆς ἱεραρχίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, τῶν δὲ ἀστῶν καὶ τοῦ λαοῦ στηριζομένων ἐπὶ τῆς παπώσουνης, εὐτυχοὺς λογιζομένης ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ «Καίσαρος μεγάλου παντίφικος» τὴν ἄπειρον ἰσχὺν ἣν οἱ ἰταλικοὶ δῆμοι ἐξεπροσώπων.

Οἱ δῆμοι οὗτοι, ἀντὶ τοῦ εἶναι, ὡς φαν- della società ligure di Storia patria), τόμ. 4.

(1) Ἰδὲ Olivieri, *Monete e medaglie dei principi Doria*, Gênes 1859.

τάζεται τις, αναρχικαὶ δημοκρατίαι, ἦσαν κοινότητες ὧν ἡ παραχώρησις διὰ θέσιν ἦτον ἀναμφιδόλως ἄπειρος καὶ ἱκανὴ ὥπως ἐμβάλη εἰς φόβον πάντα φυλήσυχον τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος ἀστὸν, οὗ ἡ ἡσυχία καὶ ἡ ὕλική εὐημερία φαίνονται ὅτι ἦσαν τὸ μόνον ἰδεώδες τῶν δήμων ἐκείνων, οἵτινες εἰσὶν ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσωσι τὸ μέγα ἀξίωμα τοῦ Βωθενάργ (Vauvenargues), τὸ ἀκατάληπτον τῷ κοινῷ ἀνθρώπῳ: «Πρέπει νὰ ἐπιτρέπωμεν τοῖς ἀνθρώποις νὰ διαπράττωσι μεγάλα καθ' ἑαυτῶν σφάλματα πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλειτέρου κακοῦ — τῆς δουλείας.» Παρὰ τὰ «μεγάλα ταῦτα σφάλματα», ἅτινα δὲν ἐδυνήθησαν πάντοτε ν' ἀποφύγωσιν, αἱ δημοκρατίαι, ὧν ἱστορικὸς ἦν ὁ Σισμόνδης (1), ἐνεφορεῦντο ὑπὸ ζωτικότητος τόσον ἰσχυρᾶς, ὥστε τινὲς αὐτῶν ἀπεδείχθησαν ἄξιοι νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν ἐνδοξὸν δημοκρατίαν τῶν Ἀθηναίων. Ὁμολογητέον ὅτι ἡ Γένουα δὲν καταλέγεται ἐν αὐταῖς, τοῦ λιγυρικοῦ πνεύματος διατελέσαντος κατὰ βάθος τοῦ αὐτοῦ, ἥτοι τείνοντος μᾶλλον εἰς τὸ δρᾶν ἢ εἰς τὸ μελετᾶν, φιλοῦντος μᾶλλον τοὺς πολέμους καὶ τὰς τυχηρὰς ἐκστρατείας ἢ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα· ἀλλ' ἐὰν ἡ Γένουα οὐδέποτε ἀναδειχθῇσεται Ἀθηναίη καὶ Φλωρεντία, ἔχει ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν εἰδικῶν δυνάμεών της πραγματικὸν μεγαλεῖον καὶ ἀδιαφιλονείκητον ἰδιοτροπίαν. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα φαίνεται κυρίως Λιγυρική, ὡς ἡρωϊκὸς Ἡσαΐας ὅστις θέτει χεῖρα ἐπὶ πάντων καὶ καθ' οὗ ὑψοῦται ἡ χεὶρ πάντων. Ἡ Γένουα οὐ μόνον θέλει νὰ δείξῃ μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Ἀνατολῆς τὴν σημαίαν τοῦ ἀρειμανίου ἀγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἐννοεῖ ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὰς ἄλλας ἰταλικὰς δημοκρατίας τὸ νὰ συναγωνίζωνται εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα πρὸς τοὺς ὑπηκόους της, ὄντας στρατιώτας πολμηροὺς καὶ ἐμπόρους περισκεμμένους. Πρώτη δ' ἡ Πίσα ἐξετέθη εἰς τὴν ὀργήν της. Τὰ τέκνα τῆς σοφῆς Ἑτρουρίας, πεπροικισμένα

ὄντα εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν διὰ τοῦ δαιμονίου τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ φιλολογικοῦ αἰσθήματος, δὲν ἐδύναντο ἐν τοῖς πεδίοις τῆς μάχης ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὰ τέκνα τῆς ὀρμητικῆς Λιγυρίας. Ἡ Πίσα κατασυνετρίβη (τὸν ΙΒ'. καὶ ΙΓ'. αἰῶνα), ἀπώλεσε τὴν Κορσικὴν καὶ τὸ Σάσαρι ἐν Σαρδηνίᾳ καὶ τέλος κατεστράφη (τῷ 1290) τὸ ἐπίνειόν της (Porto Pisano), καταδικασθεῖσα οὕτως εἰς παρακμὴν ἧς ἐνεκεν ἐκλήθη Πίσα νεκρά. Αἱ ἰταλικαὶ δημοκρατίαι, ἀνακτήσασαι τὴν αὐτονομίαν των διὰ τῆς πτώσεως τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἐφαίνοντο ὑπέικουσαι εἰς τὸ τῆς πατρίδος (clan) πνεῦμα, ὅπερ ἦν ὁ μόνος νόμος τῆς ἀρχαίας Λιγυρίας. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ παραβάλλῃ τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὸν Κρόνον κατατρώγοντα τὰ τέκνα του — παραβολὴ ἐφαρμοσθεῖσα εἰς τὴν πρώτην Γαλλικὴν Δημοκρατίαν. Τὸ ἄστυ ἦν διὰ τὰς Δημοκρατίας τῆς χερσονήσου ὅ,τι ἡ φυλὴ ἦν ἄλλοτε. Ἡ δημοτικὴ φιλοπατρία, ἡ συγχρόνως φλογερὰ, πείσμων καὶ περιορισμένη, θὰ κατέστρεφε τὸ ἔθνος ὅλον χάριν ἐνοριακῶν συμφερόντων. Εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι αἱ διαθέσεις αὗται εἶχον ὑπερερεθισθῇ ὑπὸ τῆς ἀνυποφόρου συγκεντρώσεως, δι' ἧς ἡ Ῥώμη ἐπεβάρυνεν ὀλόκληρον τὴν χερσόνησον· ἀλλ' ἡ ἐπενέργεια αὕτη, ἡ νόμιμος μέχρι βαθμοῦ τινος, παραγνωρίζει συνεχῶς τὰ συμφέροντα τῆς κοινῆς πατρίδος, μάλιστα καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Αἱ σχέσεις τῆς Γενούας πρὸς τὴν Ἑλλάδα διετυπώθησαν κατὰ πολιτικὴν μᾶλλον ἀδελφικὴν, πολιτικὴν ἥτις θ' ἀπέβαινε ἀναγκαιοτάτη πρὸς σωτηρίαν τῆς πελασγικῆς φυλῆς (1). Ἀκριβῶς διότι ἄλλοι ἐνέδιδον εἰς τὴν ἀγωγὴν δύναμιν τοῦ ὀλεθρίου κατακτητικοῦ πνεύματος, ἡ Γένουα ἔτεινε ν' ἀκολουθήσῃ ὁδὸν ὅλως ἀντίθετον. Οὕτω δ' ἔμενε πιστὴ εἰς τὰς ἀντιπαθείας της καὶ δεξιῶς λίαν ἐξυπηρέτει τὰ

(1) Ἡ οἰκογένεια αὕτη, ἡ ἐπιφανεστέρα τῆς ἀρειανῆς φυλῆς, σύγκειται ἀπὸ Ἑλληνας, Λατίνους καὶ Ἀλβανούς.

(1) *Histoire des Republique Italiennes.*

συμφέροντα τοῦ ἐμπορίου της. Ἐφ' ὅσον οἱ Δυτικοὶ διεννοοῦντο νὰ πολεμῶσι τὸν ἰσλαμισμόν μόνον, τοσοῦτον μᾶλλον ἐφάνη διατεθειμένη νὰ ὑποβοηθήσῃ αὐτοῦς· πιστῶς, καθόσον μάλιστα ἐκέρδαινε ἀπειρα μεταφέρουσα τοὺς Σταυροφόρους εἰς τὴν Ἀσίαν (1)· ὅτε ὅμως ἡ παπωσύνη, ἀνίσχυρος εἰς τὸ ν' ἀποκρούσῃ τὸν μωαμεθανισμόν, ἔστρεψε κατὰ τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας τὸ ξίφος τῶν ἀναξίων διαδόχων Γοδεφρέδου τοῦ Βουλῶν, ἡ Γένουα εὐθαρσῶς συνετάχθη ὑπὲρ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Οὗτοι πάλιν δὲν ἐφάνησαν ἀγνώμονες. Καὶ ἄλλοι ἀνατολικοὶ ἡγεμόνες ἔδειξαν ἐπίσης ἀρίστα διαθέσεις ὑπὲρ τῶν Γενουησίων. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπως ἀμείψωσι τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἔδωκαν αὐτοῖς καταστήματα εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Ἰόππην· ἀνάλογα δὲ προνόμια ἔτυχον καὶ ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Ἀρμενίας καὶ ὑπὸ ἄλλων ἡγεμόνων. Καὶ αὐτοὶ οἱ μουσουλμᾶνοι κυριάρχει, κατανοήσαντες τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ εὐλαβηθῶσι τοὺς τολμηροὺς τούτους ναυτικούς, συνεχῶς ὥφειλον ν' ἀνοίγωσιν αὐτοῖς τοὺς ἰδίους λιμένας. Διὰ τὰ ναυτικὰ καταστήματα, ἅτινα κατεῖχον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος, ἐξετείνοντο ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, ἐκ τῆς ἀφρικανικῆς παραλίας, μέχρι τοῦ Βαγδατίου, ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

Ἡ Γένουα μετέφερε τὸν λατινικὸν πολιτισμόν καὶ ἐν Ταυρίδι, ἐν χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ ἐλληνισμὸς εἶχε καταλείψει μνήμην ἀγύρω.

Ἐνισχύοντες κατὰ τὴν δευτέραν πεντη-

(1) Ὁ πατὴρ *Prospero Semini*, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Γενούας, συνέταξεν ἐπὶ τῆς Λιγυρικῆς Δημοκρατίας διὰ τὸ πανακαδήμειον τῆς Γαλλίας *Τέσσαρες Πραγματείας περὶ τοῦ ἀρχαίου ἐμπορίου τῆς Λιγυρικῆς Δημοκρατίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ* (*Dissertazioni quattro sopra l'antico commercio della Repubblica Ligure nel Levante.*)

κονταστηρίδα τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος τὴν ἐπιρροὴν τῶν Γενουησίων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δωροῦντες ἐντὸς αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα τοῦ Σταυροδρομίου καὶ τοῦ Γαλατᾶ (1), παραχωροῦντες ἐν Κριμαίᾳ τὴν Θεοδοσίαν (Καφρὴν) καὶ ἐν Ἀσίᾳ τὴν Σμύρνην, Χίον, Τένεδον, Μιτυλήνην, κτλ. (1261—1295), οἱ Παλαιολόγοι ἐνθυμοῦντο βεβαίως ὅτι ἡ Γένουα συνέπραξεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλὰ πολιτικὴ τόσον εὖνους τοῖς ὀρθόδοξοις Καίσαρσι τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦν δυνατόν νὰ εὐαρεστή τῶς Βενετοῦς, οἵτινες τόσον ἰσχυρῶς εἶχον συντελέσει εἰς τὴν ἱδρυσιν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Βενετοὶ ἦσαν ἀντίπαλοι φοβερώτεροι τῶν Πισαίων. Ἡ Βενετία, κληρονόμος τῆς ἱλλυρικῆς ἀνδρείας, ἥς τὴν παραναταθήκην τόσον ὑπερηράνως τηροῦσιν οἱ Ἀλβανοὶ, ἀπέδύθη εἰς φοβερόν πρὸς τὴν Γένουαν πόλεμον κατὰ τὴν ΙΔ'. αἰῶνα (πόλεμος τῆς Θεοδοσίας 1350—1355) καὶ τῆς Κιότζας (1376—1381), καθ' οὗ αἱ δύο δημοκρατίαι ἔδειξαν μὲν μέγαν ἥρωισμόν, ἀλλ' ἡ πλάστιγγὴ ἐπὶ τέλους ἐκλινεν ὑπὲρ τῆς Βενετίας. Ἡ βενετικὴ κυβέρνησις, μὴ οὔσα ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ταραχάς, αἵτινες τόσον συνεχῶς ἀπησχόλουν τὴν δραστηριότητα τῶν Γενουησίων, κατέβαλλε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων της ταχύτητα καὶ δεξιότητα, ὧν συνεχῶς ἡμοίρουν οἱ στασιωτικοὶ ἀντίπαλοί της. Ταρόντι ἡ περίοδος αὕτη τῶν ἀγώνων εἶναι διὰ τὴν Γένουαν ἐποχὴ κινδυνωδῶν πολιτικῶν πειραμάτων. Τοὺς ὑπάτους (2) εἶχον διαδεχθῇ οἱ δήμαρχοι — *podesta* (3) καὶ τούτους οἱ ἀρχηγοὶ (*capitani*) τοῦ λαοῦ (4), τέλος δὲ ἦλθον οἱ δόγαι (1339), ὧν πρῶτος ἀνεδείχθη

(1) Ἴδε *Sauli*. Ἡ Ἀποικία τῶν Γενουησίων ἐν Γαλατᾶ (*La colonia dei Genovesi in Galata*). Τουρίνον 1831.

(2) Ἴδε *Canale*, *Epoca I, il Consolato*.

(3) Ἀυτόθι, *Epoca II. Podesta*.

(4) Ἀυτόθι, *Epoca III. I capitani del popolo*.

ὁ Συμεὼν Βοκκανέρας (*Simone Boccanera*). Ἄλλ' ἡ Γένουα, ἐνῶ ἐδανείζετο ἀπὸ τὴν Βενετίαν τὸν θεσμόν τῶν δογῶν, δὲν ἐδύνατο οὐχ' ἥττον νὰ προσλάβῃ καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς παραδόσεις τῆς ἱλλυρικῆς οἰκογενείας. Ἡ ἀριστοκρατία τόσον ὀλίγον κατώρθωσε νὰ θέσῃ στερεὰν βάσιν εἰς τὴν κυριαρχίαν της, ὥστε τὸ ἀξίωμα τοῦ δόγου περιῆλθε προσκαίρως εἰς χεῖρας τεσσάρων οἰκογενειῶν ἐκ τῶν πληθίων (τῶν Ἀδορίνων, Φρεγόστη, Γουάρκων καὶ Μοντάλδων—*Adorin, Fregosi, Guarca, Montalda*). Τῶν διχοστασιῶν τούτων δεινυμένων, παρεισέφρησαν αἱ ξέναι ἐπιρροαί, αἵτινες συνεχῶς διεκύβευσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Δημοκρατίας. Ὁ Ἀνδρέας Δόριας, ὁ ἡρωϊκὸς ἀντίπαλος τῶν Μουσουλμάνων, ἀναδειχθεὶς ἐλευθερωτὴς τῆς Γενούας, ἀπεπειράθη νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς διὰ τοῦ σχηματισμοῦ νέας ἀριστοκρατίας, συγκειμένης ἐξ ἅπασων τῶν σημαίνουσων οἰκογενειῶν, καὶ καθιστῶν τὸ ἀξίωμα τοῦ δόγου (δριζομένου ἐπὶ διετίαν) προσιτὸν εἰς περισσοτέρους μνηστῆρας. Μ' ὅλην τὴν συνωμοσίαν τοῦ Φιέσκη κατὰ τοῦ Τζανεττίνου Δόρια, ἐξαδέλφου τοῦ Ἀνδρέου, ἣν διηγῆθη ὁ διάσημος καρδινάλιος δὲ Ρέτς καὶ μετέτρεψεν εἰς δράμα ὁ Σίλλερ (1), τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς τῆς πατρίδος διετηρήθη ἐν τοῖς κυριωτέροις αὐτοῦ μέχρι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, δίχως ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ παρακωλύσῃ τὰς ἐσωτερικὰς διαμάχας αἵτινες εἰσὶ, μέχρι βαθμοῦ τινος, ἀναγκαῖαι πρὸς διατήρησιν τοῦ πολιτικοῦ βίου. Τῶνόντι ἐνῶ ἄλλοι ἰταλικοὶ λαοὶ ἀπέβαλαν ὑπὸ ἀπολυτόφρονος κυβερνήσεως πᾶσαν ἀρχιεβουλίαν καὶ πᾶν φιλόπατρι αἴσθημα, τοῦτο τόσον ζωνρὸν διέμενε ἐν Γενούᾳ, ὥστε ὅταν οἱ Αὐστριακοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ καταλάβωσιν αὐτὴν κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα, διέγερσις τοῦ λαοῦ, ἡ ἀπο-

δίωξις τῶν Γερμανῶν — *la cacciata de' Tedeschi* (1), ἀπέδειξεν ἅπαξ ἔτι τὴν φιλόπατρον ἐκείνην δραστηριότητα τῶν Λιγύρων (1746), ὧν οἱ ἱστοριογράφοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης ἔγραψαν τὴν ἱστορίαν τῆς Δημοκρατίας, ὁ Σέρρα (2), ὁ Βιγκέντιος (3), ὁ Βκρέζε (4), ὁ Κανάλε (5), κτλ., παρέχουσι τόσας ἀποδείξεις.

Ὡς εἰκὸς, αἱ πολλαπλαῖ αὗται ἐπαναστάσεις βαθέως ἐπενήργησαν ἐπὶ τῶν ἠθῶν περὶ τοῦτου δὲ πολυτίμους παρέχουσι πληροφορίας οἱ χρονογράφοι, οἵτινες ἤρχισαν νὰ γράφωσι κατὰ τὰ τέλη τῆς 18^{ης} ἑκατονταετηρίδος, καὶ κατόπιν οἱ ἱστοριογράφοι. Ἐν ἀρχῇ ἡ Δημοκρατία τῆς Γενούας ἦν κοινωνία κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικὴ. Οἱ Λίγυρες εἶχον ἄρ' ἄγε πρὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως ἀριστοκρατίαν; Ἐὰν ἡ ἀριστοκρατία αὕτη ὑπῆρξε, βεβαίως θ' ἀπέβαλε τὴν ἐπιρροὴν της ὑπὸ τὸν ἰσότημον δε-

(1) Ἴδε περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου συμβάντος: *Dell' istoria del trattato di Worms fin alla pace di Aquisgrano, Leyde, 1750*. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τινὰ τῶν Δόρια. *Accinelli, Compendio della istoria di Genova... dedicato a Maria sempre Vergine, di Genova e di suoi popoli augustissima protettrice. Leipzig, 1750*.

(2) *Serra, Istoria της ἀρχαίας Λιγυρίας καὶ τῆς Γεροῦας (La Storia dell' antica Liguria e di Genova), Torino, 1834*.

(3) *Vincens, Istoria της Δημοκρατίας της Γεροῦας (Histoire de la République de Gênes.) Παρίσι, 1842*. Πρὸ αὐτοῦ ἄλλος Γαλάτης, ὁ *Brégnigny*, εἶχε δημοσιεύσει τὴν *Ιστορίαν τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Γενούας, 1753*.

(4) *Varese, Istoria της Δημ. της Γεροῦας (Storia della Rep. di Genova), Γένουα 1841*.

(5) *Canale, Νέα Ἱστορία της Δημ. της Γεροῦας (Nuova Storia della Rep. di Genova), Φλωρεντία 1858—1864*.

(1) Ἴδε *Mascardi Ἡ συνωμοσία τοῦ κόμητος G. L. de Φιέσκη (La congiura del conte G. L. de' Fieschi), 1820*.

σποτισμὸν τῶν αὐτοκρατόρων. Τωρὸντι δὲ-
ταν ἡ Γένουα ὀργανίζεται εἰς κράτος αὐ-
τόνομον, δὲν φαίνονται πλέον ἔχνη τῆς ἀ-
ριστοκρατίας ταύτης. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ
εἰς Σιβόναν καὶ εἰς Νόλο. Ἡ ἀρχὴ τῆς
κοινωνήσεως, ἐννοουμένη διὰ τρόπου συνε-
τοῦ, παρείχεν ἐφήμερον μὲν, στερεὰν δὲ
συνάφειαν εἰς τὰ διάφορα στοιχεῖα ἅτινα
ἀπετέλουν τὸν δῆμον τῆς Γενούας. Συνενο-
οῦντο δὲ ἐλευθέρως ὅπως ἀγάγῃσιν εἰς αἴ-
σιον πέρας ἐπιχειρήσιν ἐν ᾗ ἕκαστος ἐκό-
μιζε τοὺς πόρους οὓς ἐδύνατο νὰ διαθέτῃ,
κεφάλαια, πείραν καὶ ἀνδρείαν. Ἀρχηγὸς
ὀνόματι ὑπατος διεύθυνε τὰς κοινὰς ἐνερ-
γείας καὶ τὰ ὠφελήματα διενέμοντο ἀνα-
λόγως τῆς καταβολῆς. Τὸ πνεῦμα τοῦτο
τοῦ συνεταιρισμοῦ, οὗ ἡ ὑπαρξίς δύναται
νὰ πιστωθῇ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἣν
ἡ μεγάλη δύναμις πόλεως κατ' ἐξοχῆς
στασιωτικῆς, ἐν ᾗ ἕκαστος εἶχε τὴν ὀρθο-
φροσύνην νὰ κατανοήσῃ ὅτι ἡ ἀνάγκη ὑ-
πεχρέου αὐτὸν νὰ θυσιάζῃ προσωρινῶς τὰς
ἀντιπαθείας ὑπὲρ τῶν συμφερόντων του.
Τὸ αὐτὸ πνεῦμα παρήγαγεν ἐν ταῖς γερ-
μανικαῖς χώραις καὶ παρὰ τοῖς Ἀγγλοσά-
ξωσι τοὺς ἰσχυροὺς ἐκείνους συνεταιρισμοὺς
(τὴν *Hanse*, τὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν),
οἵτινες διεδραμάτισαν πρόσωπον πολιτικὸν
καὶ ἐμπορικὸν ἐπίσης μέγα. Οἱ συνεταιρι-
σμοὶ τῶν Γενουηνσίων πολλάκις ὡσαύτως
ἔσχον μικτὸν χαρακτῆρα, ὁ δὲ δῆμος οὗ αἱ
ὑποθέσεις συνεζητοῦντο ἐπὶ τῆς δημοσίου
ἀγορᾶς ἢν ἑταιρεία θαλασσίου ἐμπορίου.
Ἐν ἀρχῇ τῶν Γενουηνσίων χρονικῶν βλέ-
πομεν ὅτι ἀποφασισθείσης στρατείας ἐπὶ
Συρίαν «συνέστη ἑταιρεία δι' ἑξ μῆνας»
ἀνετέθη δὲ εἰς ἑξ ὑπάτους, οἵτινες «εἶχον
ὑπηρετήσῃ ἅπαντες τὸν δῆμον ὡς πρόξε-
νοι.» Ἀλλ' ὁ συνεταιρισμὸς, δημιουργῶν
τὸν πλοῦτον, ὥφειλε ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἀ-
νισότητά καὶ νὰ παραγάγῃ ἐμπορικὴν ἀρι-
στοκρατίαν, ἐνῶ, κατὰ τὸν μαρκήσιον
Σέρραν, τὸ τῆς πατρίδος πνεῦμα διετῆρει
ἐκτὸς τῶν λιμένων τὸ γόντρον τῶν ἀρχη-
γῶν τῆς φυλῆς. Εἰς τῶν περὶ Σταυροφορι-
ῶν συγγραψάντων, ὁ Ἰάκωβος δὲ Βιτρώ

(σελ. 427) ἐξεπλάγη ἐκ τῶν παραλλαγῶν
αἵτινες ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν καὶ
τῶν *παλεμιστῶν* τῶν γερμανικῶν καὶ κελ-
τικῶν χωρῶν ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν θε-
σμῶν. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι, μὴ ἔχον-
τες ἴσους ἐπὶ τῆς γῆς, εἰσὶ κατὰ τὸν συγ-
γραφέα ἡ ἰσχὺς τῶν λαῶν. Ἀλλ' οἱ ἄνδρες
τῆς Ἰταλίας εἰσὶν ἰσχυρότεροι καὶ εὐστα-
θέστεροι κατὰ θάλασσαν. Μεταφέρουσι διὰ
τῶν πλοίων των τοὺς ἐθνικοὺς των θε-
σμοὺς, τοὺς νόμους τοῦ δήμου των καὶ τὸ
τοῦ συνεταιρισμοῦ πνεῦμα. Ὅπως δ' ὅλοι
οἱ ἀνήκοντες εἰς πολιτισμὸν ἀρχαῖον, εἰσὶν
εὐγενεῖς καὶ τὴν φρόνησιν ὠθοῦσι μέχρι
τοῦ φιλυπόπτου. Ὡς βλέπει τις, ὁ χρο-
νογράφος δὲν εὕρισκει παρὰ τοῖς ἀνδράσι
τούτοις, τοῖς λογισταῖς, τοῖς προνοητικοῖς
καὶ περιεσκεμμένοις, τοῖς τόσον ὁμοιάζουσι
ταῖς νῦν Γενουηναίοις, οὐδὲν τὸ ἀναμιμνή-
σκον τὴν γαλατικὴν ἀβουλίαν καὶ τὴν γερ-
μανικὴν ἀπλότητά.

Μ' ὅλας τὰς παραλλαγὰς ταύτας, οἱ
Γενουηῆνσιοι οὗτοι, οἵτινες «ἀπιστοῦσι πρὸς
ἀλλήλους», ἀποβάλλουσι τὰς διαθέσεις
ταύτας προκειμένου περὶ θρησκείας. Οἱ Λί-
γυρες εἶχον ἀσπασθῇ ἐνθέρμως τὸν χρι-
στιανισμὸν καταδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ Νέρω-
νος, τοῦ ἀντιχρίστου τῆς Ἀποκαλύψεως
βαρέως δ' ἔτι ὑπομένοντες τὴν ῥωμαϊκὴν
δεσποτείαν, ἀσμένως εἶδον νέαν θρησκείαν,
ἣτις ἀπήρρεσκεν εἰς τοὺς Καίσαρας. Ἡ ἐπί-
σημος λατρεία ἄλλως τε δὲν εἶχε τὸν ἀ-
παιτούμενον χρόνον νὰ ρίψῃ παρ' αὐτοῖς
βαθείας ρίζας καὶ ἴσως, ὅπως παρὰ Γαλά-
ταις, τὰ νέα δόγματα συνεφώνουν πρὸς
τινα τῶν ὅσα ἐπίστευον οἱ βάρβαροι πρό-
γονοὶ των. Ὡπωσδὴποτε, ὁ χριστιανισμὸς
στερεὰς ἔρριψε ρίζας εἰς τὴν χώραν ταύτην
καὶ αἱ διηγήσεις τοῦ χρονογράφου Καφάρ-
ρου ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ πτόθος τοῦ πλου-
τεῖν, ὁ διάπυρος παρὰ τοῖς ἀπερχομένοις
εἰς τὴν Ἀγίαν Γῆν, οὐδ' ὅπως παρέδραπτε τὸ
ἐνθερμον τῆς πίστεως. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ν'
ἀναγνώσῃ τις τὴν διήγησιν τοῦ χρονογρά-
φου περὶ τῆς καταβάσεως τοῦ ἱεροῦ πυρὸς
εἰς τὰς λυχνίας τοῦ Ἀγίου Τάφου. Ἡ σι-

γῇ τοῦ Γουλιέλμου ἐπισκόπου Τύρου, ὁ τρόπος δι' οὗ ὁμιλεῖ περὶ τῆς εὐρέσεως τῆς ἁγίας λόγχης, εὐρεθείσης θαυμασίως εἰς Ἀντιόχειαν, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ Γενουήνσιος ἦν ἱκανώτατος ἵνα βαθύτερον καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αἰσθανθῇ τὰς θρησκευτικὰς ἐντυπώσεις.

Διὸ βλέπομεν τοὺς τόσον κερδαλεόφρονες τούτους ἐμπόρους ὅτι κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Καισαρείας (1104), ὑπὸ πλεονεξίας ἐρμώμενοι, προήχθησαν εἰς τὰς δεινὰς ἐκείνας ἐπινοήσεις, περὶ ὧν ὁμιλεῖ Γουλιέλμος ὁ Τύρου (X, 75) τοῦ νὰ φαίνωνται ὅτι ἀποδίδουσιν εἰς τὰ λείψανα τῶν ἁγίων τόσῃν ἀξίαν ὅσῃν καὶ εἰς τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς. Ἦδη εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν ἐν Μύροις μοναχῶν τὴν τέφραν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, δι' ἧν μεγάλην ἔτρεφον λατρείαν. Μυστικὴ ὁμοιότης ἐφαίνετο ὅτι ὑφίστατο μεταξὺ τῆς ἀξέστου φιλοπατρίας των καὶ τοῦ ζήλου τῆς καρτεροψυχίας τοῦ ἀσκητοῦ ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων ἣν ὑπερήσπισε μετὰ τόσῃς δραστηριότητος κατὰ τῆς ξενικῆς δυναστείας τῶν Ἑρωδῶν, τῆς ὑπόπτου παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὅτι ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἀκαταμαχήτους πλάνας τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Διὸ ἡ ἀφίξις τῶν λειψάνων τοῦ Λυτρωτοῦ ἐν Γενούᾳ ἦν ἡμέρα, ἥς ἡ μνήμη ὤφειλε νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺ.

(ἀκολουθεῖ).

ΛΟΓΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

(1) Ὁ Καφάρος ἔγραψε μέχρι τοῦ 1194· τὸ δ' ἔργον του συνέχισαν οἱ συγγραφεῖς οἱ κληθέντες *Continuatori del Caffaro* (ἴδε Κανάλε, III, 370) μέχρι τοῦ 1294. Μετὰ τοὺς χρονογράφους ἐπέρχονται οἱ ἱστοριογράφοι, Στέλλας ὁ πρεσβύτερος (μέχρι τοῦ 1410), ὁ υἱὸς του (μέχρι τοῦ 1435), ὁ Σεναρέγας (μέχρι τοῦ 1488), ὁ Ἰουστινιάνης (μέχρι τοῦ 1528). Ὁ Καζόνης ὑπάγεται εἰς τοὺς χρονογράφους (μέχρι τοῦ 1700). Ὁ Σολιέττας καὶ ὁ Μποντάδιο (ὁ τελευταῖος δὲν ἦτο Γενουήνσιος) ἔγραψαν λατινιστί.

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΙ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε. Φυλλ. ΙΑ')

○○○○○○○○

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΙΚΑ.

Ὑπῆρχε γενικῶς παραδεδεγμένη γνώμη μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὅτι οἱ θεοὶ συνδιελέγοντο οἰκείως μετὰ τινων ἀνθρώπων, οὓς ἐπροίκιζον μὲ ἰδιάζουσας εὐνοίας, μὲ ὑπερφυσικὴν δύναμιν, καὶ οἷς μόνοις ἐκοινοποιοῦν ἀσμένως καὶ ἀπροκαλύπτως τὰς βουλὰς καὶ ἐντολὰς αὐτῶν.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν οἱ προνομιοῦχοι οὗτοι ἄνδρες διηροῦντο εἰς δύο τάξεις· ἦτοι, εἰς τοὺς χρησιμοδοτοῦντας καὶ προλέγοντας τὰ μέλλοντα ἀπλῶς διὰ θείας ἐμπνεύσεως, καὶ τοὺς κεκτημένους τὴν πρὸς τοῦτο δύναμιν διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως. Οἱ χρησμοὶ ἀπῆλθον τοιαύτης τιμῆς καὶ τοσοῦτου σεβασμοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, ὥστε αὐτοὺς ἐπηρώτων, αὐτοῖς συνεβουλεύοντο ἐν πάσαις ταῖς μεταξὺ των διαφοραῖς καὶ διενέξεσιν· αἱ δ' ἀποφάσεις αὐτῶν ἐθεωροῦντο ἱεραὶ καὶ ἀπαραβίαστοι. Οὐδεμίᾳ ἀξία λόγου ἐπιχειρήσεις ἐτίθετο εἰς ἐνέργειαν πρὶν ἢ γνωσθῇ πρῶτον ἡ βουλὴ τῶν θεῶν. Ἄν νέον τι εἶδος κυβερνήσεως ἔμελλε νὰ συστηθῇ, ἂν πόλεμος ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ, ἢ εἰρήνῃ νὰ συνομολογηθῇ, ἢ νόμοι νὰ ψηφισθῶσι, πρώτη ἢ τῶν χρησμῶν γνώμη ὤφειλε νὰ ἐπιζητηθῇ. Εἰς οὐδένα ὅμως ἐπετρέπετο τὸ νὰ ἐπερωτήσῃ διὰ τοῦ μαντείου τοὺς θεοὺς, χωρὶς νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς δῶρα καὶ θυσίας· τοῦθ' ὑπερ ἔτεινε βεβαίως εἰς τὸ νὰ ἐξαίρῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν χρησμῶν παρὰ τῷ λαῷ ὅθεν, κατὰ συνέπειαν τούτου, οἱ ἡγεμόνες μόνον καὶ οἱ πλούσιοι ἠδύναντο νὰ ζητήσωσι τὴν συμβουλὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τούτοις οὐδόλως ἐπετρέπετο τὸ